

YATLARDA MAVİ BAYRAK UYGULAMASI VE YATÇILARIN ÇEVRESEL FARKINDALIĞINA ETKİSİ

¹İlke KOŞAR DANIŞMAN, ²Gürcan KAYA

Özet

Mavi Bayrak, uluslararası ölçekte uygulanan ve gönüllülük esasına dayalı bir çevre ödülüdür. Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı tarafından yürütülmekte olup, Türkiye’de de Türkiye Çevre Eğitim Vakfı (TÜRÇEV) tarafından ödüllendirme gerçekleştirilmektedir. Başlangıçta plajlar için uygulanan Mavi Bayrak daha sonra marina ve yatlar için de uygulamaya konulmuştur. Türkiye’de de 2007 yılından itibaren yatlara Mavi Bayrak ödülü vermeye başlanmıştır. Yatlara Mavi Bayrak verilerek, kıyı alanlarında oluşan deniz kökenli kirliliğin azaltılması ve çevre bilincinin artırılması amaçlanmaktadır. Yatlar için Mavi Bayrak ödülü verilmesinde 6 kriter ve 17 davranış kuralının sağlanması gerekmektedir.

Bu çalışmada, yatların Mavi Bayrak almak için yerine getirmesi gereken koşullara değinilmiştir. Bununla birlikte, Türkiye’deki Mavi Bayraklı yat sahiplerine ulaşılmış ve Mavi Bayrak’ın çevresel farkındalıklarına etkisi üzerine bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler ışığında Mavi Bayrak’ın çevresel farkındalığa sağladığı katkı gösterilmiş ve yatlarda Mavi Bayrak uygulamasının yaygınlaşması için öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Çevre, Mavi Bayrak, Yat

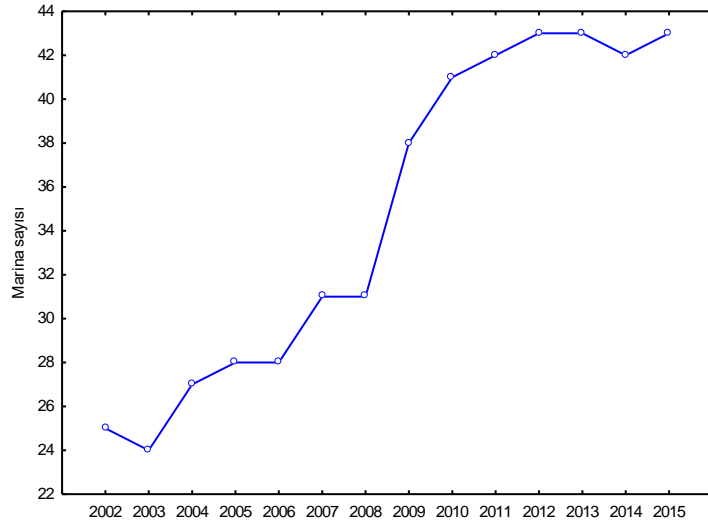
¹ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Bodrum Denizcilik MYO, Muğla. ilke.kosar@gmail.com.

² Muğla İl Koordinatörü, Türkiye Çevre Eğitim Vakfı, Muğla Şubesi, Muğla. blueflag48@gmail.com

1.GİRİŞ

1.1. Türkiye’de Yat Turizmi

Türkiye, dünyadaki iki önemli yat turizmi merkezinden biri olan Akdeniz çanağında yer almaktadır. Coğrafi konumu, iklim koşulları, tarihi ve kültürel dokusu ile doğal koyların fazlalığı ile Doğu Akdeniz’de, yat turizmi açısından avantaj sağlamaktadır (Turizm Yazarları ve Gazetecileri Derneği, 2015). Türkiye’de yat turizmi, 1960’lı yıllarda Yunan tur teknelerinin Ege koylarına gelmesiyle başlamış ve 1970’li yıllarda yatlarla hizmet verecek kıyı tesisleri için yer belirleme ve teşviklere ilişkin çalışmalar başlatılmıştır (Ercanik, 2003: 84-87). Deniz turizmi tesislerinin sayısı (Şekil 1) ve bağlama kapasitesinin yıllara göre değişimine bakıldığında, marınacılığın yıllar içerisinde büyük bir hızla geliştiğini göstermektedir. Bu hızlı yükselişe bakılarak, Türkiye’de yatçılık faaliyetlerinin de arttığı söylenebilir.

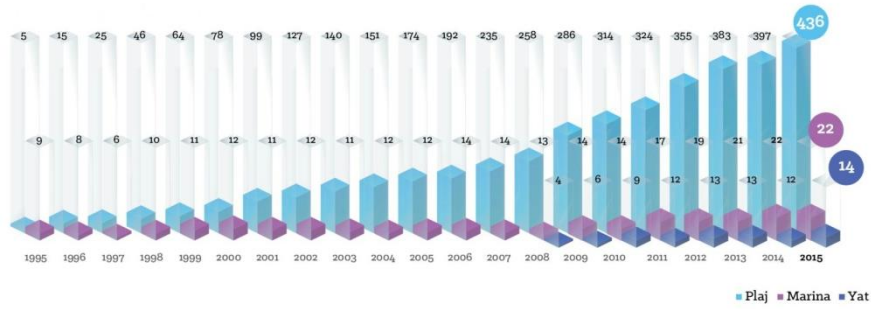

Şekil 1: Belgeli marina sayısının yıllara göre değişimi (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015)

1.2. Mavi Bayrak ve Yatlarda Uygulanması

Mavi Bayrak Programı ilk olarak 1985 yılında, Fransa’da ulusal düzeyde uygulanmaya başlamıştır. 1987 yılının Avrupa Birliği’nde, Çevre Yılı ilan edilmesiyle Avrupa Birliği’nde güvenli yüzme alanlarının teşvik edilmesi amacıyla, Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı’na (FEE) kampanyayı yürütmesi için devredilerek, uluslararası boyuta taşınmıştır.

Öncelikle Avrupa Birliği üyesi olan ülkelerde uygulanmaya başlamakla birlikte, 1992 yılından itibaren AB ülkelerinin dışındaki ülkelerde FEE'ye üye kabul edilmeye başlanmıştır. 1993 yılında, FEE'ye üye olan Türkiye Çevre Eğitim Vakfı (TÜRÇEV) Türkiye'deki Mavi Bayrak uygulamasından sorumludur.

Şekil 2: Yıllara göre Mavi Bayrak sayılarının dağılımı (TÜRÇEV, 2015a)

Yatlarda Mavi Bayrak uygulaması, 2004 yılında uluslararası ölçekte, 2012 yılından bu yana da Türkiye'de uygulanmaya başlamıştır. Yatlarda Mavi Bayrak ile yat sahibinin ve personelinin denizel çevrenin korunması yolunda dikkatlerinin çekilmesi ve zaman içinde çevre bilincinin oluşturulması amaçlanmaktadır. Bunun için, çevre yönetimi, çevre eğitimi ve bilgilendirme, can güvenliği ve hizmetlere ilişkin kriter ve davranış kuralları belirlenmiştir (TURÇEV, 2015b). Bu kriterler ve davranış kurallarına uyulmasıyla aynı zamanda deniz ve kıyılarda yatlardan kaynaklanabilecek çevresel baskının en aza indirgenmesine de katkı sağlanmaktadır. Tablo 1'de de gösterilen yatlar için Mavi Bayrak kriterlerinin tamamı yat sahiplerince yerine getirilmesi zorunludur.

Tablo 1: Yatlar için Mavi Bayrak Kriterleri (TÜRÇEV, 2015c)

1. Yatın "denize elverişlilik belgesi" (özel yatlar için bağlama kütüğü ruhsatnamesi) nin bulunması ve fotokopisinin başvuru dosyasına eklenmesi(z)
2. Ticari yatlar için "deniz turizmi aracı işletme belgesi" nin bulunması ve fotokopisinin başvuru dosyasına eklenmesi (z)
3. Mavi Bayrak kriterlerini, uyulması gereken yat davranış kurallarını, yerel ve ulusal düzeyde kimlerin sorumlu olduğunu içeren Mavi Bayrak bilgilerinin sergileneceği standart panonun yatta uygun ve görünür bir yere asılı

bulunması (z)
4. Sintine ve pis su tanklarının düzenli olarak marina veya başka bir toplama merkezinde çektilmesi ve bunun belgelenerek başvuru dosyasına eklenmesi(z)
5. Mavi Bayraklı yatlar için hazırlanan ‘Atık Takip Formu’nun düzenli olarak işlenmesi (Mavi Kart sahiplerinin kartın arkalı-önlü fotokopisini başvuru dosyasına eklemeleri yeterlidir) (z)
6. Marinalarda yapılan çevre eğitim etkinliklerinden en az birine fiilen katılmış olmak ve katıldığına dair belge fotokopisini başvuru dosyasına eklemek (z)

Tablo 2: Yatların Mavi Bayrak almak için uyması gereken davranış kuralları (TÜRÇEV, 2015c)

1. Koylarda hız limitine uyulması (maksimum 3 knot) (z)
2. Koylarda demirli durumdayken ses kirliliğine karşı duyarlı olunması (z)
3. Denize ve kıyı alanlarına çöp atılmaması (z)
4. Denize zehirli atıklar (yağ, boya, kullanılmış pil, temizlik malzemeleri vs) atılmaması (z)
5. Cam, plastik, metal gibi atık malzemelerin geri dönüşümü için ayrıştırma olanaklarının sağlanması (z)
6. Yemek yapımı sonrası oluşan bitkisel atık yağların düzenli olarak toplanarak lisanslı bir firma ile bertaraf edilmesinin sağlanması (k)
7. Kullanılan boya anti-fouling, boya çıkarıcı gibi ürünleri alırken çevre dostu olanların tercih edilmesi (z)
8. Temizlikte kullanılan deterjan, yüzey temizleyici vb. ürünlerin çevre dostu olanlarının kullanılması (z)
9. Kirlilik veya çevreyle ilgili kuralların herhangi birinin ihlali ile karşılaşıldığında durumun hemen yetkililere bildirilmesi (z)
10. Balık avcılığında avlanma sezonu, avlanma bölgeleri ile ilgili konulan yasaklara uyulması ve yasak olan yöntemlerle balık avlanmaması (z)
11. Denizde yaşayan bitki ve hayvanların korunması ve kuşların ürediği bölgelere dikkat edilmesi (z)
12. Tehlike altındaki ve korunan alanlara dikkat edilmesi (z)
13. Deniz dibine zarar verecek şekilde demirleme yapılmaması (z)
14. Balıkçılık yapılan veya balıkçılıkla ilgili düzeneklerin bulunduğu alanları rahatsız etmekten kaçınılması (z)

15. Tehlike altındaki/korunan türlerden veya sualtından çıkarılan arkeolojik kalıntılardan yapılmış eşyaların satın alınmaması ve kullanılmaması (z)
16. Yatın tuvalet ve mutfak ünitelerinin temiz ve bakımlı olması (z)
17. Diğer yatçıların da çevreye özen göstermeleri konusunda onların teşvik edilmesi (z)

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Türkiye’de 2015 yılı itibari ile Mavi Bayrak ödüllü 14 yat bulunmaktadır. Çalışma kapsamında, Türkiye’deki tüm Mavi Bayraklı yatlara ulaşılması amaçlanmış ancak Muğla ili dışındaki yat sahiplerinin iletişim bilgilerine ulaşamamıştır. Mavi Bayraklı yatlardan 7’si Muğla ilindeki marinalarda bağlamaktadır.

Çalışmanın verilerini toplamada kullanılmak üzere, yat sahiplerinin Mavi Bayrak, marinalar ve genel çevresel farkındalık olmak üzere 3 bölümden ve 14 sorudan oluşan bir anket hazırlanmıştır. Anket, Mavi Bayrak’ın bilinirliği, marinaların çevresel durumunun değerlendirilmesi ve yatçılık faaliyetlerinin çevresel etkileri olarak 3 bölümden oluşmuştur. Mavi Bayrak’ın bilinirliği ile ilgili sorular, iki ölçekli hazırlanmıştır. Ancak, marinaların çevresel durumu ve yatçılık faaliyetlerinin çevresel etkilerinin değerlendirilmesinde sorular 5 ölçekli olarak hazırlanmıştır. Soruların ölçeği, Çok kötü, Kötü, Orta, İyi ve Çok iyi olarak belirlenmiş ve 1’den 5’e kadar bu cevaplara bir puan değeri atanmıştır. Her bir soruya verilen cevapları ortalama puanları hesaplanmıştır.

Tam sayım yöntemi ile Muğla’daki Mavi Bayrak ödüllü yat sahiplerine, anket, e-posta yoluyla iletilmek suretiyle veriler toplanmıştır. Tüm yat sahiplerinden ankete katılım sağlanmıştır.

3. BULGULAR

Türkiye’de 2015 yılı itibariyle 14 Mavi Bayraklı yat bulunmakta olup bunlardan yedisi Muğla il sınırlarındaki marinalarda bağlamaktadır. Muğla’daki Mavi Bayraklı yatların tamamı Bodrum’da bulunmaktadır. Yatların tamamı, Mavi Bayrak almak için sağlamaları gereken kritere uygun olarak Mavi Bayraklı marinalardadır. Mavi Bayraklı yatların 4’ü özel yat, 3’ü ise ticari yattır. Mavi Bayraklı yatların tamamı, Mavi Kart sahibi olup, atık sularını kartlara işletmektedir. Bağlı oldukları marinaların tamamında atık su alım istasyonları da mevcuttur.

Tüm katılımcılar Mavi Bayrak ödülünün çevresel farkındalığa katkı sağladığını ifade etmiştir. Mavi Bayrak kriterlerinin çevreci olma açısından yeterli olup olmadığı sorusuna 2 katılımcı yeterli olmadığı yönünde cevap vermiştir. Katılımcılara Mavi Bayrak ile ilgili sorular sorulara verdikleri cevaplar Tablo 3’de gösterilmektedir.

Tablo 3: Mavi Bayrak uygulamasının değerlendirilmesi

Sorular	Evet	Hayır	% Evet
Mavi Bayrak programının plajlar, marinalar ve yatlar için uygulandığını biliyor musunuz?	5	-	100
Yatlar için Mavi Bayrak kriterlerini çevreci olma açısından yeterli buluyor musunuz?	3	2	60
Mavi Bayrak'ın çevresel farkındalığın artmasına katkı sağladığını düşünüyor musunuz?	5	-	100

Anketin ikinci bölümünde katılımcılardan yatların bağlı olduğu marinaları çevresel açıdan değerlendirmelerine yönelik sorular sorulmuştur. Katılımcılar, marinaları, görsel kirlilik, çöp kutuları, marina içi deniz suyu kalitesi ve çevre bilgilendirmeleri yönünden değerlendirmeleri istenmiş ve ortaya çıkan cevaplar Tablo 4’de gösterildiği şekilde olmuştur. Marinaların, Mavi Bayrak kapsamında da uygulaması gereken geri dönüşümlü çöpler için ayrı kutuların oluşturulması ve çöplerin düzenli alınmasına ilişkin, tüm katılımcılar, marinaları yeterli bulmuştur. Katılımcıların yaptığı değerlendirmeler sonucunda, marinalar bu konuda 4,8 puan ortalaması ile en iyi oldukları konu olarak değerlendirilebilir.

Tablo 4: Marinaların çevresel durumunun değerlendirilmesi

Sorular	Puan
Bağlı olduğunuz marinanın çevresel durumunu değerlendiriniz.	Ortalama
[Görsel kirlilik]	2,4
[Çöp kutuları]	4,8
[Su kalitesi]	4,4
[Çevre Bilgilendirmesi]	3,6

Tablo 5: Yatçılık faaliyetlerin çevresel etkilerinin değerlendirilmesi

Soru	Evet	%
Yatçılık faaliyetlerinin çevresel bozulmalara neden olduğunu düşünüyor musunuz?	3	60
Sorular		
Yatçılığın neden olduğunu düşündüğünüz çevre sorunları nelerdir?	Ortalama	
[Petrol kirliliği]	2	
[Su kirliliği/Atık su]	3,6	
[Çöp]	2,8	

Mavi Bayrak uygulamasının etkinliği ve marinaların çevresel durumunun değerlendirilmesinin yanı sıra katılımcılardan yatçılık faaliyetlerinin çevresel etkilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Yatçılık faaliyetlerinin çevresel bozulmalara neden olup olmadığı sorusuna katılımcıların %60'ı Evet cevabını vermiştir. Katılımcıların, yatçılık faaliyeti nedeniyle deniz ve kıyı çevresinde ortaya çıkan çevresel sorunlara ilişkin cevapları sonucunda, 3,6 puan ortalamasıyla, atık su oluşturmanın sektörün en önemli çevresel etkisi olarak değerlendirmişlerdir (Tablo 5).

4. SONUÇ

Mavi Bayrak önce plajlar, daha sonra marina ve yatlar için uygulamaya alınmış uluslararası ölçekte kabul görmüş en önemli çevre belgelendirmelerinden biridir. Bu ödüllendirme ile deniz ve kıyı alanlarının çevresel sorunlarına karşı bir bilinçlendirme amaçlanmıştır. Mavi Bayrak, deniz ve kıyı alanlarının karşı karşıya kaldığı çevre baskısına yönelik farkındalık yaratmasının yanı sıra korumaya dönük faaliyetlerin gerçekleştirilmesine de öncülük etmektedir. Bu durum yatlarda Mavi Bayrak uygulaması özelinde değerlendirildiğinde, yatçılık faaliyetleri sonucu kıyı ve denizlerde oluşabilecek çevre sorunlarının başında gelen atık su ve çöpler ile ilgili yatlarda alınan önlemler iyi bir örnek oluşturmaktadır.

Araştırma sonucunda, katılımcıların Mavi Bayrak ödülü hakkında bilgi sahibi olduğu, ödülün, plajlar, marinalar ve yatlar için uygulanmakta olduğu bilindiği görülmüştür. Bu durum, Mavi Bayrak'ın birincil hedefi olan çevre bilinçlendirmesine katkısını da göstermektedir. Ancak, plajlar için uygulanan kriterlerde olduğu gibi marinalar için sağlanması gereken çevre kriterlerinin güncellenmesi, Mavi Bayrak ödülünün marinalarda bir çevre yönetim sistemi oluşturulmasındaki etkisini arttıracaktır.

Katılımcıların, değerlendirmeleri sonucunda marinaların, çevresel açıdan aldıkları önlemlerin genel anlamda olumlu bulunduğu görülmüştür. Anket sonuçlarına göre yatçılık sektörünün çevresel etkileri konusunda, sektör temsilcisi ve özel yat sahipleri tarafından yatçılık faaliyetinin kıyı ve deniz alanlarında neden olduğu çevresel etkinin çok fazla olmadığı yönündedir.

Bu alışma kapsamında sadece Muğla'daki Mavi Bayraklı yatlar ele alınmıştır. Diğer Mavi Bayrak'lı yatlar ve yat müşterilerinin de dahil olduğu ileriki çalışmalar ile araştırmalar geliştirilebilir. Araştırmaların sonuçları Mavi Bayrak uygulamasının amacına hizmet edip etmediğinin anlaşılması ve etkinliğinin llmesi açısından önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Türkiye Çevre Eğitim Vakfı (2015a). *Mavi Bayrak sayılar*.
http://www.mavibayrak.org.tr/tr/icerikDetay.aspx?icerik_refno=1
Erişim Tarihi: 05.11.2015
- Türkiye Çevre Eğitim Vakfı (2015b). *Mavi Bayrak*
http://www.mavibayrak.org.tr/tr/icerikDetay.aspx?icerik_refno=10
Erişim Tarihi: 25.11.2015
- Türkiye Çevre Eğitim Vakfı (2015c). *Mavi Bayrak Başvuru Kılavuzu*,
Türçev Yayınları, Ankara.
- Turizm Yazarları ve Gazetecileri Derneği (2015). *Yat turizminin gelişme raporu* <http://www.tuyed.org.tr/yat-turizminin-gelisme-raporu/>
Erişim Tarihi: 2.12.2015
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2015). *Yat İstatistikleri*.
<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9863/yat-istatistikleri.html>
Erişim Tarihi: 26.11.2015
- Ercanik, C. (2003). *Türkiye’de yat turizminin coğrafya açısından , irdelenmesi*, (yüksek lisans tezi) Ankara Üniversitesi, Ankara.